HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אימא והזקינו ואיבעית אימא לאו מי אוקימנא להדיא [א]כגון שנפלו לה בשדה אחרת דקא כליא קרנא: ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שנין סתמא מלוה אמר שלש לוה אמר שתים (א) קדים מלוה ואכלינהו לפירי מי נאמן רב יהודה אמר קרקע בחזקת בעליה קיימא רב כהנא אמר [ב]פירות בחזקת אוכליהן קיימי והלכתא כוותיה דרב כהנא דאמר פירות בחזקת אוכליהן א)(קיימי) והא קי״ל ב)דהלכתא כוותיה דרב נחמן ג)דאמר ד) קרקע בחזקת בעליה עומדת התם מילתא דלא עבידא לאיגלויי היא הכא מילתא דעבידא לאיגלויי היא ואטרוחי בי דינא תרי זמני לא מטרחינן מלוה אומר חמש לוה אומר שלש א״ל אייתי לי שטרך א״ל שטרא אירכס לי אמר רב יהודה [ג]מלוה נאמן מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי א״ל רב פפא לרב אשי רב זביד ורב עוירא לא סבירא להו הא דרב יהודה מאי טעמא האי שטרא כיון דלגוביינא קאי מיזהר זהיר ביה ומיכבש הוא דכבשיה לשטריה סבר אוכלה תרתין שנין יתירתא א״ל רבינא לרב אשי אלא מעתה ה)האי משכנתא דסורא דכתבי הכי במישלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף היכא דכבשיה לשטר משכנתא ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן וכי מתקני רבנן מילתא דאתי בה [לידי] פסידא א״ל התם תקינו ליה רבנן דמרי ארעא יהיב טסקא וכרי כריא ארעא דלית לה כריא ולא יהיב טסקא מאי א״ל [ד]איבעי ליה למחויי לא אימחא מאי איהו הוא דאפסיד אנפשיה ארים אומר למחצה ירדתי ובעל הבית אומר לשליש הורדתיו מי נאמן רב יהודה אמר בעל הבית נאמן רב נחמן אמר [ה]הכל כמנהג המדינה סבור מינה לא פליגי הא באתרא דשקיל אריסא פלגא הא באתרא דשקיל אריסא תילתא אמר להו רב מרי ברה דבת שמואל הכי אמר אביי אפילו באתרא דשקיל אריסא פלגא פליגי רב יהודה אמר בעל הבית נאמן דאי בעי אמר שכירי ולקיטי הוא: ו)יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה

סבר

ימכרו וכו׳. אלמא קרנא הוי דאי פירא הוה הא תקון רבנן פירות לבעל: **והזקינו.** קפלה עליהן זקנה בלא זמנן: **לאו מי אוקימנא.** בכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף עט:): **בשדה אחרת.** שלא היתה הקרקע שלה שהיו דקלים בשדה של אחרים דהא כליא קרנא דידה לגמרי אי אמרת (ב) לישקלינהו בעל לכולהו: **ההוא שטרא.** שטר משכנתא דסורא במישלם שניא אלין ולא פירש בו מנין השנים: הכי גרסינן **וקדים מלוה ואכלינהו לפירי.** דשנה שלישית מקמי דנתבעיה לדינא: **קרקע בחזקת בעליה עומדת.** אע״ג דלא תבעיה עד לאחר אכילת פירות אנן בתר קרקע אזלינן וכי מספקא לן שנה זו של מי אוקי ארעא בחזקת מריה ושלא כדין אכלינהו לפירי: **בחזקת אוכליהן עומדות.** כיון דקדים ואכלינהו ואתא לאפוקי מיניה נייתי ראיה דלאו שלש הוו דבתר אכילת פירות אזלינן: **והא קי״ל הלכתא כרב נחמן בדיני.** ורב נחמן קרקע בחזקת בעליה עומדת קאמר גבי שוכר מרחץ משנים עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש בהשואל (לעיל דף קב:) ואפילו בא בסוף החדש אמר כולו למשכיר כשנתעברה השנה: **הני מילי מילתא דלא עבידא לאיגלויי.** כלומר בתר קרקע ודאי אית לן למיזל ומיהו הני מילי בספק שאין עומד לעולם להתברר כי ההוא דמספקא לן בין אם תפיס לשון ראשון ואי תפיס לשון אחרון: **אבל הכא מילתא עבידא לאיגלויי.** בסוף שיבאו עדי שטר ויעידו: **ואטרוחי בי דינא תרי זימני.** שמא הדין עם המלוה ואם נוציאנו מידו עתידין אנו לחזור ולגבותו מיד הלוה לאחר זמן: **מלוה אומר חמש וכו׳.** מילתא אחריתי היא. מלוה ולוה שבאו לדין מלוה אומר חמש שנים מושכנת לי ואין השטר לפנינו ולוה אומר לשלש וכבר אכלתה שלש: **מגו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי.** לעולם ואכלתיה שני חזקה ואבד השטר ממני: **לא סבירא להו הא דאמר רב יהודה.** ולא אמרינן מגו שהדברים מוכיחין שהוא רמאי שאמר אבד השטר והאי שטרא לא דמי לשטר זביני דאילו שטר זביני לעדות שמכרה לו הוא בא וכי עד עולם תאמר לו להזהר בו אמור רבנן ביה עד תלת שנין מלי לאיזדהורי איניש בשטרא טפי לא מיזדהר דקסבר לא יצא עוד ערעור עליה אבל זה שהוא מודה ששטר משכנתא הוא לראיית מנין שנים של אכילת פירות לגויינא דאכילת פירות דמנין השנים קאי ומיזדהר זהיר ביה דלא לירכס ליה עד כלות השנים והאי דקאמר אירכס לא מהימן דמיכבש הוא דכבשיה וכו׳: **אלא מעתה.** אדרב יהודה קפריך דאמר אי בעי אמר לקוחה היא בידי: **הכי נמי דמהימן.** וכי עביד רבנן מילתא דאתי בה לידי רמאות כי האי: **תקון רבנן למרי ארעא דיהיב טסקא.** למלכא: **וכרי כריא.** מתקן החריץ סביבות הגבולים: **ואי ארעא קניא הוא.** דלית ליה טסקא וכריא נמי לית ליה מאי ליעביד: **למחויי.** הוו יודעים שלא מכרתיה לו אלא היא משכון בידו: הכי גרסינן **הא באתרא דשקיל אריסא פלגא הא באתרא דשקיל אריסא תילתא.** ולא גרסינן שתלא בכולי מילתא: **שכירי.** לימים או לחדשים ושבתות ושכרתיו במעות. וכל נאמן דקאמר בשבועת היסת הוא: **אנו השבחנו.** ואין לבע״ח במה שהשביחו יתומים כלום:

ספק

כשעושין קצת מלאכה דאי לאו הכי מה מכירה שייך בהם דמי יקנה וה״נ איירי דאיכא בזיתים קצת פירי ולכך הוו קרנא אפילו לאביי ולפי שאין עושין אלא פירות מועטין ילקח בהן קרקע ויאכל פירות וזהו טובת שניהם אבל בשמעתין דליכא פרי אז העצים מיקרו פרי לאביי וי״ל דמ״מ מוכח שפיר דקרנא הוי אפילו כשיבש לגמרי ולהכי קאמר תנא קמא ילקח בהן קרקע אפילו מעתה שעושין קצת פירות לטובתו של בעל ופליג ז) ארשב״ג דאמר לא תמכור משום שבח בית אביה ולא חיישינן לטובת הבעל כל זמן שעושין קצת פירות עד שתייבש לגמרי ואז ילקח בהן קרקע אבל לאביי דאמר פירי הוי וכשייבש לגמרי נוטל בעל הבית הכל אם כן אין זה טובת הבעל מה שלקח בהן קרקע ואוכל פירות משלו כי טוב לו יותר להמתין מעט עד שתייבש לגמרי ויהא הכל שלו: **א״ל רבינא לרב אשי משכנתא דסורא אם אמר לקוחה היא בידי ה״נ דנאמן כו׳.** אלא ודאי לא מהימן הקשה הרב רבי אלחנן דהא תנן (ב״ב דף כח.) חזקת הבתים כו׳ חזקתן ג׳ שנים ואומר ר״י דהתם בטוען שמחזיק בה בגזל הויא חזקה שהיה לו למחות תוך שלש כי יודע בודאי כיון שנכנס לה בגזל אם ישתוק לו ג׳ שנים ולא ימחה שיטעון על ידי ג׳ שנים שיהיה שלו ולכך היה לו למחות שידוע לכל שתקנו חכמים למחות תוך שלש ואם לא מיחה הפסיד אבל כשבמשכנתא בא לידו סובר המקשה כי לא תקנו חכמים אין לחוש שאחר ג׳ יטעון שקר וא״ת אם כן לעולם יהיה בעל הקרקע נאמן לומר שבגזל הוא בא מגו דאי בעי אמר במשכנתא היה אצלך או לפירות הורדתיך וי״ל דהוי מגו במקום עדים דאנן סהדי אם היה בא בגזל לא היה שתיק אלא היה מוחה אי נמי אין זה מגו שאין טוען ברצון משכנתא היה או לפירות הורדתיך לפי שסבור להוציא גם הפירות שכבר אכל אי נמי חשיב מגו להוציא כיון שאכלה שני חזקה וקשה דטעמא דבשלש שנים הויא חזקה משום דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטריה טפי לא מיזדהר והשתא הלא ע״כ צריך לשמור לעולם כי שמא יטעון זה משכנתא היא וע״כ נראה דלא בעי למימר שלא יהא נאמן [לומר] לקוחה היא בידי אלא שואל מה תקנה יעשה הממשכן שלא יוכל להחזיק ולטעון לקוחה היא בידי דמחאה נראה דלא מהניא אלא כשאומר פלניא אכיל ארעאי בגזלנותא ומשני רב אשי דאיבעי ליה למחויי ולומר תוך שלשה דעו כי משכנתא היא בידו דחשיבא שפיר מחאה בכי האי גוונא וכי האי גוונא יש לפרש בפ׳ חזקת הבתים (שם דף לה: ושם) גבי ואי טעין ואמר לפירות הורדתיך נאמן ואף על גב דהתם רב אשי פריך לרב כהנא ואי לפירות אחתיה מאי הוה ליה למיעבד ורב כהנא משני דאיבעי ליה למחויי ומייתי ראיה ממשכנתא דסורא ובשמעתין רב אשי משני איבעי ליה למחויי וכן משני רב אשי התם בההוא פירקא (דף לח.) גבי האי מאן דזבין דקלא לחבריה איכא למימר דרב אשי התם קיבל שינויא מרב כהנא ולהכי משני ליה איהו נמי הכי: **האי משכנתא דסורא כו׳.** אע״ג דהא גופא דהכא אפשר דמשכנתא דסורא הוי שייך שפיר לאקשויי בהאי לישנא לפי שמשכנתא דסורא הוה קים ליה שתקנו חכמים לעשות להכי קאמר אלא מעתה תקנת משכנתא דסורא וכו׳:

סבר

עין משפט
נר מצוה

צד א מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל׳ כג סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ פה סעיף יד:

צה ב מיי׳ פ״ז מהלכות שכירות הלכה ו סמג עשין פט טור ש״ע ח״מ סי׳ קנ סעיף ז וסי׳ שיז סעיף ג:

צו ג מיי׳ שם סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קנ שם וסי׳ שיז סעיף ד:

צז ד טוש״ע שם סי׳ קנ סעיף א:

צח ה מיי׳ פ״ח מהל׳ שלוחין ושותפין הל׳ ה סמג עשין קנג טוש״ע ח״מ סי׳ של סעיף ה:

מסורת הש״ס

א) בס״י לא גרסי׳ לי׳ ועי׳ בס׳ כ״י, ב) [כתובות יג. קידושין נט:], ג) לעיל קב:, ד) ואמר. רש״ל, ה) לעיל סז: ב״ב לה: [לח.], ו) [עי׳ תוס׳ לעיל טו. ד״ה בעל חוב ותוס׳ כתובות נה. ד״ה ולשבח ועוד שם בתוס׳ לז: ד״ה נכסי ותוס׳ בכורות נב. ד״ה והאמר], ז) נ״א אר״י,

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ וקדים מלוה:

(ב) רש״י ד״ה בשדה וכו׳ דלישקלינהו:

מוסף רש״י

האי משכנתא דסורא דכתבי הכי כו׳. ותקנתא דרבנן הויא הך משכנתא, משום דהמלוה לחבירו על שדהו אסור לאכול הפירות משום רבית, אבל בנכייתא מותר, כעין משכנתא דסורא, שמלוה עשר מנה על שדהו ולסוף עשר שנים חוזר הקרקע לבעלים בחנם ונמצא קונה פירות של כל שנה במנה ואין כאן צד רבית, ואע״פ ששוין הפירות כפלים, שהרי הוא קרוב לשכר וקרוב להפסד, שמקבל פירות כל שנה במנה ואפילו בשנת שדפון שלא יהו שוין פירות השנה דינר (רשב״ם ב״ב לה:).